

Rehabilitační cvičení pro pacienty s vpáčeným hrudníkem

Obrázek z chirurgie 2LF

Štěpán Vyhnánek

Milan Martínek

Co je vpáčený hrudník?

Vpáčený hrudník (pectus excavatum) je strukturální onemocnění spadající pod vrozené vývojové vady. Dochází ke vpáčení hrudní kosti směrem k páteři, se kterou souvisejí deformace přilehlých pevných struktur. Nejčastěji vznikají „symetrické deformity“, ale vyskytují se i deformity asymetrické, kdy je hrudní kost rotována. Tento stav může být doprovázen vznikem skoliózy (15%).

Deformací pevných tkání, jako jsou kosti a chrupavky, se výrazně mění poměry nejen v oblasti hrudního koše, ale také na zádech, krční páteři a dokonce i v oblasti pánve.

Při léčbě deformity hrudníku je možná léčba konzervativní (rehabilitace/cvičení) či operační. Operační korekce může být provedena otevřenou či mini invazivní technikou dle Nusse.

Cvičení je strukturováno pro ovlivnění většiny, onemocněním zasažených, svalových skupin i ostatních měkkých tkání a zlepšení postavení hrudní kosti. Jednotlivé cviky jsou postaveny tak, aby se daly provádět zejména v domácím prostředí.

Uvedená sestavu cviku se zaměřuje na uvolnění a protažení zkrácených měkkých tkání. Dále na posílení oslabených svalových skupin a obnovení správného stereotypu dýchání a pohyblivosti žeber. Všechny cviky může pacient provádět sám, ale uvádíme také modifikace pro zintenzivnění efektu, kde je již zapotřebí pomoci další osoby.

Princip funkce cviků:

Ačkoliv je vpáčený hrudník řazen mezi vrozené vady, mnohdy dochází ke zhoršování obtíží špatným držením těla. Navržené cviky se zaměřují na zlepšení postavení hrudníku pomocí aktivace zádových svalů a uvolnění svalů hrudníku, které mají tendenci ke zkracování. Tento rehabilitační přístup může být využíván, jak u pacientů po operaci, tak u konzervativní léčby.

Proč posilovat zádové svalstvo?

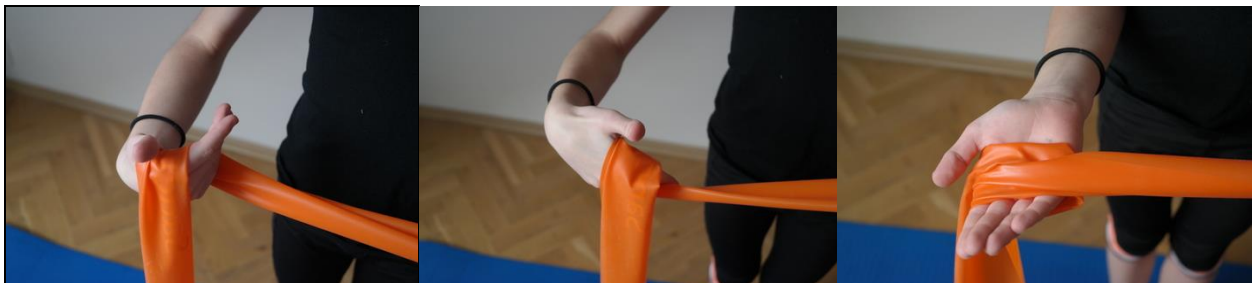
Cvičení je zaměřeno hlavně na posilování svalů, které slouží k fixaci lopatky k zadní straně hrudníku, napřímení hrudní páteře a tažení ramenního pletence vzad, a tím dochází ke zlepšení postavení hrudní kosti.

Proč uvolňování prsních svalů?

Jak již bylo řečeno, svaly na přední straně hrudníku mají tendenci ke zkracování. Je to dáno hlavně špatným držením těla zejména v sedu (práce na počítači, tabletu či mobilním telefonu). Zkrácené prsní svaly svým tahem zvětšují hrudní kyfózu (kulatá záda), čímž dochází k omezení pohyblivosti hrudního koše a prohlubování vpádlého hrudníku.

Co je to thera band?

Jedná se o rehabilitační pomůcku, která udává cvičenci odpor při provádění některých cviků. Thera bandy jsou děleny dle barvy, therabandy tmavé barvy (tmavě modrá, tmavě zelená, černá) jsou tuhé a tím pádem musí cvičenec při provádění cviku vyvinout větší sílu, naopak barvy světlé (žlutá, oranžová) znamenají větší pružnost therabandů a tudíž cvičenec při cvičení nemusí užívat tak velkou sílu (vhodné pro děti). Omotání therabandu viz. obrázek níže.

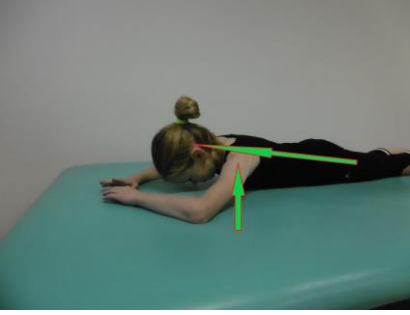
Jak často cvičit a kdy s cvičením začít?

Skupina cviků je sestavena fyzioterapeuty s cílem ovlivnit již vzniklé nevyvážené vztahy ve svalech a měkkých tkáních. S cvičením mohou děti začít již v 8 letech. Pro účinnost uvedených cviků je zapotřebí cvičit pravidelně 3-4x týdně. U mladších pacientů je nutno kontrolovat kvalitu cvičení rodičem či jinou starší osobou.

Cvičení na čtyřech pro uvolnění hrudníku

Ilustrace	Popis poloh	Časté chyby
 <p data-bbox="156 638 351 672"><i>Ilustrace 1: 1a</i></p>	<p data-bbox="584 286 1002 392">Poloha „na čtyřech“, dlaně přímo pod rameny, kolena přímo pod kyčlemi.</p>	<ul data-bbox="1066 291 1436 515" style="list-style-type: none"> • Dlaně jsou sunuty k hrudníku • Zvedání ramen • Nedochází k posazení na paty • Nedostatečná výdrž
 <p data-bbox="156 1052 351 1086"><i>Ilustrace 2: 1b</i></p>	<p data-bbox="584 734 1002 840">Dlaně i kolena zůstávají na místě. Pacient si sedá šikmo na jednu patu (1b)</p>	
 <p data-bbox="156 1433 351 1467"><i>Ilustrace 3: 1c</i></p>	<p data-bbox="584 1120 1002 1254">Následně na druhou patu (1c), aby došlo k protažení hrudníku. Výdrž 30 sekund, 3x na každou stranu</p>	

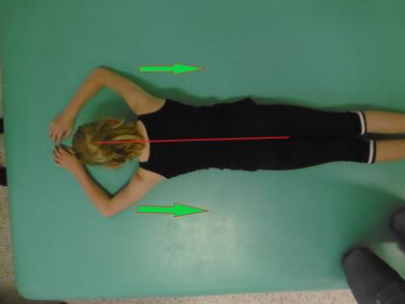

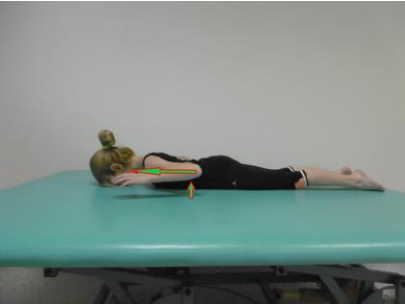
Cvičení vleže na břiše s oporou o předloktí pro posílení mezilopatkových svalů

Ilustrace	Popis poloh	Časté chyby
 <p data-bbox="151 645 577 734"><i>Ilustrace 4: 2a</i></p>	<p data-bbox="577 309 1010 734">Poloha vleže na břiše, hlava opřená o čelo, ruce v pokrčení položeny nad hlavou tak, aby lokty byly vzdálenější od sebe, než dlaně. Dlaně by měly být přímo nad rameny.</p>	<ul data-bbox="1010 309 1439 734" style="list-style-type: none"> • zdvihání ramen k uším • hlava není v prodloužení páteře, dochází k záklonu hlavy • záklon hrudníku
 <p data-bbox="151 1070 577 1111"><i>Ilustrace 5: 2b</i></p>	<p data-bbox="577 734 1010 1111">Pacient se opře o kořeny dlaní, lokty a pánev tak, aby se hrudní kost odlepila od podložky. Hlava je v prodloužení páteře. Výdrž 30 sekund (dle zdatnosti pacienta). Následně se pacient navrátí do výchozí polohy. Opakuje 3x.</p>	

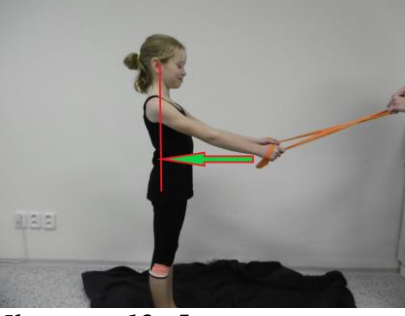
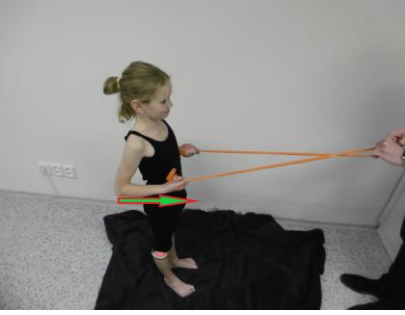
Cvičení s thera bandem v sedu pro posílení zádoových svalů

Ilustrace	Popis poloh	Časté chyby	
 <p><i>Ilustrace 6: 3a</i></p>	<p>Pacient sedí s napřimenými zády, hlava v prodloužení páteře. Na dlaních (za palcem) je uvázán thera band. Lokty jsou u těla, v pravém úhlu, dlaně před tělem s palci směřujícími ke stropu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečné napřimení trupu (ohnut do předklonu nebo záklonu zejména v bedrech) • Zvedání ramen • Nohy nejsou v kontaktu s podložkou • Pohyb není proveden pomalým, kontrolovaným pohybem, ale švihem • Nevyčerpání plného rozsahu pohybu paží	
 <p><i>Ilustrace 7: 3b</i></p>	<p>Pacient vytáčí ruce směrem ven.</p>		
 <p><i>Ilustrace 8: 3c</i></p>	<p>Po dosažení maximálního možného rozsahu se pacient pomalu a kontrolovaně navrátí do výchozí polohy. Celý cyklus opakuje 10 – 12x. Během celého pohybu se pacient snaží zůstat napřimen v zádech.</p>		

Cvičení vleže na břiše pro posílení zádových svalů

Ilustrace	Popis poloh	Časté chyby
 <p><i>Ilustrace 9: 4a</i></p>	<p>Tato výchozí poloha je identická jako u cviku 2: Poloha vleže na břiše, hlava opřená o čelo, ruce v pokrčení položeny nad hlavou tak, aby lokty byly vzdáleněji od sebe, než dlaně. Dlaně by měly být přímo nad rameny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zaklánění hlavy • Pohyb je proveden švihem
 <p><i>Ilustrace 10: 4b</i></p>	<p>Pacient zůstává opřený o čelo po celý průběh cvičení. Zdvihne celé ruce nad položku a takto je sune směrem dolu tak, aby se lokty přiblížily tělu – pacient tak vytvoří tvar svícnu.</p>	
 <p><i>Ilustrace 11: 4c</i></p>	<p>Následně sune vzduchem paže zpátky do výchozí polohy. Opakuje 10-12x.</p>	

Cvičení ve stoje s thera bandem pro posílení zádočných svalů

Ilustrace	Popis poloh	Časté chyby
 <p><i>Ilustrace 12: 5a</i></p>	<p>Pacient stojí napřímen, thera band omotáme kolem dlaní a upevníme do výši očí (thera band může být ovinutý například kolem kliky, topení, či žebřin). Dlaně směřují směrem k zemi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zvedání ramen • Lokty nejsou drženy u těla • Špatné držení trupu a hlavy (hlava v předsmunu, záklon trupu)
 <p><i>Ilustrace 13: 5b</i></p>	<p>Pacient přitahuje ruce k tělu, lokty drží co nejbliž trupu, pohyb vede dokud lokty nesvírají cca 80°. Následně se pomalu a kontrolovaně vrací do výchozí polohy. Cyklus opakuje 15x. Po celou dobu se pacient snaží udržet napřímenou polohu těla a hlavy.</p>	

Cvičení pro uvolnění zad a mezižeberních prostorů

Ilustrace	Popis poloh	Časté chyby
 <p data-bbox="161 611 368 645"><i>Ilustrace 14: 6a</i></p>	<p data-bbox="587 286 1003 353">Pacient stojí bokem ke stěně na vzdálenost natažené paže.</p>	<ul data-bbox="1066 286 1439 472" style="list-style-type: none"> • Špatné držení těla při výchozí pozici • Rotace trupu • Horní končetina je pokrčena v lokti
 <p data-bbox="161 1032 368 1066"><i>Ilustrace 15: 6b</i></p>	<p data-bbox="587 707 1003 1245">Pacient uloží ruku, která je blíže ke stěně v bok a rozkročí se vzdálenější dolní končetinou od stěny na šířku pánve. Horní končetinou vzdálenější od stěny se snaží dosáhnout až ke stěně a současně provádí úklon. V dosažené poloze se snaží setrvat a klidně dýchat, popřípadě ještě zvětšit rozsah. Výdrž alespoň 30 sekund. Opakuje 3x. Následně se vrací do výchozí polohy a cyklus opakuje na druhou horní končetinu.</p>	

Cvičení pro uvolnění trupového svalstva

Ilustrace	Popis poloh	Časté chyby
 <p data-bbox="159 577 367 616"><i>Ilustrace 16: 7a</i></p>	<p data-bbox="590 291 997 392">Poloha „na čtyřech“, dlaně přímo pod rameny, kolena přímo pod kyčlemi.</p>	<ul data-bbox="1069 291 1436 392" style="list-style-type: none"> • Nedostatečná rotace trupu • Zadržování dechu
 <p data-bbox="159 958 367 996"><i>Ilustrace 17: 3b</i></p>	<p data-bbox="590 672 997 996">Hlava rotuje vlevo, pravá horní končetina je vedena pod tělem na levou stranu tak, aby se pravé rameno nacházelo pod pravým uchem. Levá horní končetina je volně položena na podložce a vedena přes hlavu nad levým uchem. V této pozici volně dýcháme alespoň minutu.</p>	
 <p data-bbox="159 1339 367 1377"><i>Ilustrace 18: 3c</i></p>	<p data-bbox="590 1052 997 1153">To samé opakuje na druhou stranu. Na každou stranu opakuje 3x.</p>	

Korekce sedu

Součástí fyzioterapie jsou režimová opatření. Jedním z nejdůležitějších je správné provedení sedu. V sedu trávíme velkou část dne, ať už ve školách, či v práci a špatné provedení může negativně ovlivňovat stav měkkých tkání, zejména svalů a vazů.

Korekce sedu je jedno z opatření, které by se mělo stát přirozeným návykem zejména u pacientů s touto diagnózou. Když stojíme, je naše páteř a její meziobratlové disky zatěžována na 100%, vleže pouze na 70% a během sedu až na 140%. Je nesmírně důležité, aby byl sed korektní a tím docházelo k co nejsprávnějšímu rozložení váhy a co nejmenšímu přetěžování pohybového aparátu.

Správný sed by měl vypadat tak, že sedíme zády a hýžděmi co nejvíce přitisknutí k opěradlu, v kyčelních i kolenních kloubech zaujmeme pravý úhel a chodidla by měla být plně opřena o podložku. Velmi důležité je postavení hlavy, ta by neměla být v předsunu, ale v prodloužení páteře. Pro udržení korektního postavení zad během sedu se využívají různé pomůcky. K vypodložení beder se dá velmi jednoduše použít i srolovaný ručník.

Poděkování:

Tímto bychom chtěli poděkovat za pomoc, ochotu a vstřícnost při tvorbě této brožury PhDr. Tereze Novákové, PhD. a prof. MUDr. Michalu Ryglovi, PhD..

Více informací lze získat při individuální konzultaci:

Bc. Štěpán Vyhnánek: s.vyhnanek@seznam.cz

Mgr. Milan Martínek: milan.martinek93@gmail.com